

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

WALEED ISSA AHMAD KHAMEES BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/26556
Karar Tarihi : 24/1/2024

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FIDAN
Muhterem İNCE
Raportör : Murat İter DEVECİ
Başvurucu : Waleed Issa Ahmad KHAMEES
Vekili : Av. Mehmet Fehim GÜNEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yabancı ülkede işlenen suç nedeniyle iadesi talep edilen yabancının iade amacıyla tutuklanmasının hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formuyla eklerine, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen belgelere ve Bakanlık görüşü ile ekindeki belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Brezilya Federatif Cumhuriyeti (Brezilya) adli makamlarının talebi üzerine başvuru hakkında A-29/1-2018 ve A-4824/5-2020 kontrol numaralı kırmızı bültenler çıkarılmıştır. Çıkarılan ilk bültende başvurunun İtalyan Cumhuriyeti'ndeki (İtalya) suç gruplarıyla irtibatlı olduğu, uluslararası uyuşturucu madde ticaretiyle ilgili bir suç örgütüne karıştığı ve haklarında soruşturma yürütülen şüphelilerle olan bağıı sürdürdüğü belirtilmiştir. Sözü edilen bültene göre başvuruya isnat edilen suç örgütü suçu için kanunda öngörülen azami ceza miktarı 3 yıl 8 aydır ancak ceza 1/6'dan 2/3'e kadar artırılabilir. Başvurucu hakkındaki ikinci bültende ise başvurunun uyuşturucu madde ticareti amacıyla 545 kg kokain bulundurduğu ve 23/8/2019 tarihinde uyuşturucu madde ticareti ve suç örgütü ile bağlantılı suçlardan 19 yıl 6 gün hapis cezasına mahkûm edildiği açıklanmıştır.

6. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL) Brezilya Millî Merkez Bürosu 17/7/2020 tarihinde, R.S. adına düzenlenmiş Sırp pasaportu kullanan başvurunun hafta sonu yabancı uyruklu kız arkadaşıyla Muğla'nın Marmaris ilçesinde kalıyor olabileceği konusunda Türk meslektaşlarını bilgilendirerek mümkünse başvurunun tutuklanmasını ya da iade talebiyle ilgili işlemlerin yürütülmesi için başvurunun Türkiye'de olduğunun doğrulanmasını istemiştir.

7. Bakanlığın ilgili birimi, R.S. ile aynı kişi olduğunun tespiti hâlinde başvurunun uluslararası uyuşturucu madde ticareti yapan suç örgütüne üye olma suçundan Brezilya'ya iade edilmesi amacıyla yakalanıp kırk günü geçmemek üzere geçici olarak tutuklanmasının talep edilmesi için en yakın Cumhuriyet Başsavcılığına sevkinin uygun olacağını Emniyet Genel Müdürlüğüne bildirmiştir.

8. Kolluk görevlileri, başvurunun (R.S.) ikamet ettiği adresi tespit ederek Cumhuriyet savcısınca verilen arama kararına istinaden bahsi geçen adreste ve başvurunun kullandığı araçta 22/7/2020 tarihinde arama yapmıştır. Arama işlemi sırasında başvuru, R.S. adına düzenlenmiş Sırp pasaportu ile Türkiye'de ikamet etmesine imkân veren izin belgesini ibraz etmiştir. Arama işlemi sırasında ayrıca R.S. adına düzenlenmiş başka belgeler bulunmuştur. Başvurunun parmak izleri kendisi için çıkarılan kırmızı bültendeki parmak izleri ile eşleşmiştir. Cumhuriyet savcısının emri üzerine başvuru, resmî belgede sahtecilik suçu yönünden gözaltına alınmıştır. Başvuru; kollukça alınan ifadesinde Sırp uyruklu R.S. olduğunu, Brezilya'ya sekiz yıl önce turist olarak gittiğini ve orada yaklaşık on gün kaldığını, Brezilya'da parmak izlerinin alınmadığını, hakkında çıkarılan kırmızı bültenden haberi olmadığını beyan etmiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurunun hem resmî belgede sahtecilik suçundan tutuklanmasını hem de 23/4/2016 tarihli ve 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu'nun 14. maddesi çerçevesinde geçici olarak tutuklanmasını talep etmiştir.

10. İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurunun resmî belgede sahtecilik suçu yönünden tutuklanmasına karar verse de uyuşturucu madde ticareti suçunu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesini gösteren somut deliller bulunmamasını ve resmî belgede sahtecilik suçu nedeniyle tutuklandığı için kaçma ihtimali olmadığını dikkate alarak geçici olarak tutuklanmasına ilişkin talebi reddetmiş ancak başvurunun yurt dışına çıkamama yükümlülüğüne tabi tutularak adli kontrol altına alınmasına karar vermiştir.

11. İade talebiyle ilgili evrak, Bakanlıkça Başsavcılığa gönderilmiştir. Evraktan anlaşıldığına göre;

i. Brezilya adli makamları başvurunun iadesini, hakkında suç örgütü içinde suç işleme suçundan açılan davada savunmasını yapması için istemektedir.

ii. Yapılan bir ihbara göre başvuru, M.J. ile sıkı ilişkisini sürdürerek uyuşturucu kaçakçılığı yapılmasına doğrudan iştirak etmiştir.

iii. Başvurunun uluslararası uyuşturucu madde ticareti suçlarına karışmış kişilerle ilişkilerini gösteren deliller vardır. Başvuru, bir telefon görüşmesinde bir kişinin kendisine göndermesini istediği evrakla ilgili bir konuya değinmiştir (Konuşmanın içeriği iade evrakında yer almamaktadır.). Başvuru, uluslararası

uyuşturucu madde ticareti suçundan uluslararası düzeyde aranan ve Brezilya'da tutuklanan bir kişinin durumunu çözmek ve bu kişiye yardımcı olmak için çabalamıştır. Sözü edilen kişinin ceza infaz kurumundaki durumunu konuşmak için iki kişi buluşmuştur. Bunlardan biri konuşma sırasında başvurunun kuzeni olduğunu söylemiştir. Başvurucu, tutuklu kişinin durumunu öğrenmek için bir avukatla konuşmuştur. Başvurucu, kuzeni olduğunu söyleyen kişiyle yaptığı bir görüşmede tutuklunun sahip olduğu telefonu almaktan söz edip tutuklunun mahkûmiyet durumunu en iyi şekilde çözmek istediğini söylemiştir. Başvurucu ayrıca ortağıyla birlikte konuyu görüşmek için başvurunun kuzeni olduğunu söyleyen kişi ve bir başka şahısla bir araya gelmiştir.

iv. Brezilya federal adli makamları, başvuru hakkında ihtiyati hapis emri vermiştir.

v. Başvurucuya isnat edilen suç 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Ayrıca ceza, belirli şartların varlığı hâlinde -bu şartlardan biri de örgütün uluslararası olmasıdır- 1/6'dan 2/3'e kadar artırılır.

12. Başsavcılık 13/8/2020 tarihinde, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinden (Ceza Mahkemesi) başvurunun Brezilya'ya iadesiyle ilgili yargılamanın yapılmasını ve suç örgütü ve uyuşturucu madde ticareti suçlarından tutuklanmasını talep etmiştir.

13. Ceza Mahkemesi, yaptığı duruşma hazırlık incelemesi sonunda başvurunun tutuklanmasına ilişkin talebin reddine ve başvuru hakkında daha önce verilen adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Başsavcılığın tutuklama talebinin reddine dair karara yaptığı itiraz, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

14. Yapılan yargılamada başvuru, R.S. olduğunu iddia etmiş ve Brezilya'ya iade edilmek istemediğini beyan etmiştir. Ceza Mahkemesi 4/9/2020 tarihinde, Brezilya Hükûmetinin başvurunun uyuşturucu madde ticareti ve suç örgütü suçlarından iade edilmesine ilişkin talebinin kabul edilebilir olduğuna, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. vd. maddelerince tutuklanmasına karar vermiştir. Sözü edilen kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[D]osyanın incelenmesi sonucunda iadesi talep edilen hakkında uyuşturucu ticareti ve suç örgütü suçlarından Brezilya adli makamlarının talebi üzerine A-29/1-2018 ve A-4824/5-2020 kontrol numaralı kırmızı bültenle istinaden uluslararası seviyede aranan Ürdün valandaşı ... [başvurucunun] İstanbul'da yakalanmış olduğu, dava konusu iade talebini içerir evrakların tercümesi incelendiğinde Brezilya Ceza Kanununun 109 ve 111. Maddeleri gereğince suç örgütü suçu için üç ile sekiz yıl hapis cezasının öngörüldüğü ve davanın on iki yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunun anlaşıldığı, suç konusunu 22/11/2017 tarihinde gerçekleştiği böylece zamanaşımı süresinin dolmadığı dosya münderecatından anlaşılmıştır.

...

Her ne kadar sanık ve müdafî tarafından yargılama aşamasında hakkında kırmızı bülten çıkarılan kişinin başka bir kişi olduğunu, iade edilmek istemediğini, iade talebinin kabul edilebilir olmadığını savunmuş ise de; dosya kapsamında sunulan belgelerde incelendiğinde yapılan parmak izi incelemesinin sanığa ait olduğunun anlaşıldığı, bu iddianın iade kararını engellemeye yönelik olduğu, yargılaması yapılan suçun dışınca suç,

siyasi suç ya da askeri suç niteliğinde olmadığı ... zaman aşımına ya da affa uğramış bir suç olmadığı, iadesi talep edilenin talep eden devlete geri verilmesi halinde ırkı, din, vatandaşlığı belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle soruşturulacağını ya da kovuşturulacağını veya cezalandırılacağını ya da işkence ve kötü muameleyle maruz kalacağını dair dosyaya yansımış kurvelli şüphe sebeplerini gösteren deliller bulunmadığı anlaşılmakta ... Brezilya Federal Cumhuriyeti'nin geri verme talebinin kabul edilebilir olduğu[na]... [karar verildi.]

...

iadesi talep edilen [başvurucunun] üzerine atılı suçun mahiyeti, iade evraklarındaki belirtilen deliller, atılı suç için iade talep eden ülke ceza kanunlarındaki ceza miktarı ve iadenin infaz kabiliyetini sağlamak amaçları göz önünde bulundurularak iadesi talep edilen [başvurucunun] CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince TUTUKLANMASINA ... karar verildi."

15. Başvurucu, vekili aracılığıyla tutuklama kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesine R.S'nin Türkiye'deki ikamet adresine ilişkin belge, R.S.ye verilen kısa dönem ikamet izni, Türkiye'de kurulu olup müdürlüğüntü R.S'nin yaptığı bir şirketle ilgili belgeler, R.S'nin ve sözlü edilen şirketin yaptığı kira sözleşmeleri de eklenmiştir. Sözlü edilen itiraz İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince 25/9/2020 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucu, vekili aracılığıyla Ceza Mahkemesince verilen iade talebinin kabul edilebilir olduğuna ilişkin karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ve birkaç kez tahliye talebinde bulunmuştur.

17. Başvurucunun vekilince Ceza Mahkemesine sunulan ve üzerinde tarih bulunmayan bir dilekçeye göre başvuru, 12/1/2021 tarihine kadar ceza infaz kurumunda resmi belgede sahtecilik suçu nedeniyle verilen tutuklama kararına istinaden tutulmuştur.

18. Yargıtay 10. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 8/3/2021 tarihinde, Ceza Mahkemesince verilen kararın bozulmasına karar verilmiştir. Kararın başvuruyla ilgilendiren kısmı şöyledir:

"... Sao Paulo Federal Mahkemesi'nin talepnameşi ve eklerine göre; iadesi istenen kişinin dosyada sanık olarak yargılanan [M.J.] ile sıkı ilişki içinde olduğu ve uyuşturucu kaçakçılığı suçunun gerçekleşmesine katkıda bulunduğu, Waleed Issa Ahmad Khamees'in [A.B.P.N.] ile konuşmalarının tespit edildiği ve sahte kimlik kullanan uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı suçundan aranan ve Guarulhos Havaalanı'nda yakalanıp tutuklanan [V.M.] ile cezaevinde iken içinde bulunduğu durumu çözmek için yardımcı olmaya çalıştığının dosya içinde yer alan ses kayıtları ile fotoğraflardan anlaşıldığı bildirilmiş ve ele geçirilen uyuşturucu maddelere ilişkin bilgilendirme yapılarak 25/10/2017 tarihinde Brezilya Federal Savcılığı'na iadesi talep edilen hakkında suç duyurusunda bulunulmuş, adı geçen hakkında 22/11/2017 tarihinde ihtiyati tutuklama emri çıkarılmış ve A-29/1-2018 numaralı kırmızı bülten ile uluslararası seviyede aranmaya başlanmıştır. A-4824/5-2020 kontrol numarası ile ikinci kez yayınlanan kırmızı bültende ise Waleed Issa Ahmad Khamees'in anılan suçlardan dolayı 19 yıl 6 gün hapis cezasına mahkûm edildiği belirtilmiştir.

... Brezilya Federal Cumhuriyeti adli makamlarınca iadesi talep edilen kişi için ikinci kez çıkarılan A-4824/5-2020 kontrol numaralı kırmızı bültende hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ve 19 yıl 6 gün hapis cezası verildiğinin belirtildiği dikkate alındığında;

1- 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanununun 18. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, iadesi talep edilenin mahkûm edildiği suç ile ilgisini ortaya koyan delillerin açık ve detaylı bir şekilde iletilmediğinin ve mahkûmiyet kararının onaylı tercümesinin dosyada bulunmadığının anlaşılmaması karşısında, bu bilgi ve deliller ile mahkeme kararının onaylı örneklerinin denetime olanak verecek şekilde dosya arasına getirilip sonucuna göre hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik araştırma ile iade edilen hakkında yazılı şekilde karar verilmesi,

2- İadesi talep edilen Waleed Issa Ahmad Khamees hakkında ilk önce A-29/1-2018 nolu kırmızı bülten ile arama çalışmalarına başlandığı, ikinci kez çıkarılan A-4824/5-2020 nolu kırmızı bültenle ise iadesi talep edilen için 19 yıl 6 gün hapis cezasına mahkûmiyet hükmü verildiğinin belirtildiği, ancak iade talepten önce ve eklerinden adı geçen hakkındaki mahkûmiyet hükmünün gıyabında mı yoksa savunması alındıktan sonra mı verildiği anlaşılmadığından; eğer savunması alınmadan karar verilmiş ise iade edilmesi halinde savunma hakkı tanınmak suretiyle yeniden yargılanacağı hususunda ... Brezilya makamlarından teminat istenebileceğinin gözetilmemesi,

...

Yasaya aykırı [olduğundan] ... hükmün BOZULMASINA, tutuklu kalanın süre göz önüne alınarak iadesi talep edilen hakkındaki tahliye talebinin reddine... [karar verildi.]”

19. Ceza Mahkemesi bozma sonrası yaptığı duruşmaya hazırlık incelemesi sonunda isnat olunan suçun mahiyetini, iade evrakında belirtilen delilleri, iade talep eden ülkede verilen hapis cezasının süresinin kaçma şüphesini oluşturmasını ve iadenin amacının cezanın infaz kabiliyetini sağlamak olduğunu gözeterek başvurunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Ceza Mahkemesi ayrıca;

- Başvurucunun mahkûm edildiği suç ile ilgisini ortaya koyan delillerin ne olduğu,

- Mahkûmiyet kararının başvurunun yokluğunda verilir verilemediği, mahkûmiyet kararı öncesinde başvurunun savunmasının alınıp alınmadığı,

- Savunması alınmadan başvuru hakkında karar verilmiş ise iade edilmesi hâlinde savunma hakkı tanınmak suretiyle başvurunun yeniden yargılanacağı hususunda teminat verilir verilemediği konularında bilgi verilmesi ve başvuru hakkında verilen mahkûmiyet kararının gönderilmesi için Brezilya adli makamlarından istinabe talep edilmesine karar vermiştir.

20. Başvurucu, vekili aracılığıyla tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara itiraz etmiştir. Bu itiraz, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince 22/4/2021 tarihinde reddedilmiştir.

21. 29/4/2021 tarihinde yapılan birinci celsede, duruşmaya hazırlık incelemesi sonunda verdiği başvurunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararda belirtilen gerekçelerle başvurunun tutukluluk hâlinin devamına ve istinabe talebinin sonucunun beklenmesine karar verilmiştir.

22. İkinci celse 20/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu; Brezilya'daki yargılama sırasında savunmasının alınmadığını, suça karışmadığını ve iade edilirse Brezilya tarafından İsrail Devleti'ne (İsrail) gönderileceğini ileri sürmüştür. Başvurucunun vekili ise

başvurucunun İsrail'e karşı eylemleri nedeniyle Ürdün Haşimi Krallığı'nın (Ürdün) adli makamlarınca hapis cezasıyla cezalandırıldığını iddia etmiştir. Celse sonunda Ceza Mahkemesi duruşmaya hazırlık incelemesi sonunda verdiği başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararda belirttiği gerekçelerle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, başvurucunun iadesiyle ilgili tıtm evrakın asılları ve Türkçe tercümelerinin birlikte gönderilmesi için Bakanlığın ilgili birimine müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Kararda, tutukluluğun devamına ilişkin karara itiraz edilip edilmeyeceği ve itiraz edilebilecekse hangi süre içinde nereye ve nasıl itiraz edilebileceğiyle ilgili bir açıklamaya yer verilmemiştir.

23. Başvurucu 25/5/2021 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

24. Brezilya makamlarından temin edilen ek bilgi ve açıklamalar ile güvenceleri içeren bir belgeyle başvurucunun uyuşturucu madde ticareti suçundan da iadesine yönelik talep evrakı Bakanlığın ilgili birimince Ceza Mahkemesine iletilmiştir. Sözlü edilen belgede ifade edildiğine göre başvurucuyu Brezilya'da yargılayan mahkeme; ilgili mevzuatta yer alan hususilik ilkesi uyarınca başvurucunun ancak iade edildiği suç nedeniyle yargılabileceğini, başvurucunun savunmasını yaptığını ve ön yargılama duruşmasının 14/6/2021 tarihinde yapılmasının beklendiğini açıklamıştır. İfade talebiyle ilgili evrakta soruşturma makamlarında başvurucunun ele geçirilen 545 kg kokainin tedarikçisi olduğu gibi ülkenin en önemli uyuşturucu madde tedarikçilerinden de biri olduğuna dair şüphelerin oluşmasına neden olan hususlar yer almıştır.

25. Başvurucu, vekili aracılığıyla tutukluluk hâlinin devamına ilişkin 31/5/2021 tarihli ara kararına itiraz ettiğine dair bir dilekçeyi 6/6/2021 tarihinde Ceza Mahkemesine göndermiştir (Anılan tarihte verilmiş bir ara kararına rastlanmamıştır.). UYAP'ta mevcut bilgi ve belgelere göre anılan dilekçe üzerine herhangi bir işlem tesis edilmemiştir.

26. Ceza Mahkemesi 16/6/2021 tarihinde dosya üzerinden yaptığı inceleme sonrasında başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

27. 13/7/2021 tarihinde yapılan üçüncü celsede başvurucu; köken olarak Filistinli olduğunu, babasının vefatından sonra Ürdün'e gittiklerini, oradan İtalya'ya geçtiklerini, 1987 yılında İtalya'dan sınır dışı edilince Brezilya'ya gittiğini, orada evlendiğini, bu evlilikten üç çocuğu olduğunu ve Filistinli olduğu için Brezilya'dan İsrail'e gönderilmek istendiğini ileri sürmüştür. Ceza Mahkemesi, başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ve esasa ilişkin savunmalarını hazırlamak üzere başvurucu vekiline süre verilmesine karar vermiştir.

28. Başvurucu, vekili aracılığıyla 12/8/2021 tarihinde tahliyesini istemiştir. Aynı gün Ceza Mahkemesi, dosya üzerinden yaptığı inceleme sonrasında başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

29. Başvurucu vekili, 9/9/2021 tarihinde yapılan dördüncü celseye mazereti nedeniyle katılamamıştır. Ceza Mahkemesi başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ve bir sonraki celsenin 21/9/2021 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

30. Ceza Mahkemesi 21/9/2021 tarihinde yapılan beşinci celsede başvurucunun suç örgütü ve uyuşturucu madde ticareti suçlarından iadesine ilişkin talebin kabul edilebilir olduğuna, tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Tutukluluğun devamına ilişkin karar; isnat olunan suçun mahiyetine, iade evrakında belirtilen delillere, iade talep eden ülkede verilen hapis cezasının süresinin kaçına şüphesini oluşturmamasına ve iadenin amacının cezanın infaz kabiliyetini sağlamak olduğuna dayandırılmıştır. Kararın başvuruyla ilgilendiren kısmı şöyledir:

“... ”

Her ne kadar iadesi talep edilen ve müdafî beyanlarında iadesi talep edilenin Filistinli olduğunu, İsrail' karşı eylemleri nedeniyle hakkında Ürdün'de hapis cezası verildiğini, Brezilya'nın bu nedenle iade talep ettiğini beyan etmiş iseler de; bozma öncesi aşamada hakkında kırmızı bülten çıkarılan kişinin başka bir kişi olduğunu, iade edilmek istemediğini, iade talebinin kabul edilebilir olmadığını savunarak aşamalarda değişen ve tutarsız beyanlarda bulunduğu, dosya kapsamında sunulan belgelerde incelendiğinde yapılan parmak izi incelemesinin iadesi talep edilene ait olduğunu anlaşıldığı, savunmaların iadeyi engellemeye yönelik olduğu ... iadesi talep edilenin talep eden devlete geri verilmesi halinde ırkı, dini, vatandaşlığı belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya stiyasi görüşleri nedeniyle soruşturulacağını ya da kovuşturulacağını veya cezalandırılacağını ya da işkence ve kötü muameleyle maruz kalacağına dair dosyaya yansımış kuvvetli şüphe sebeplerini gösteren deliller bulunmadığı, Brezilya adli makamları tarafından iadesi talep edilenin savunmasını yaptığı ve ön yargılama duruşmasının beklendiği, Brezilya devletinin imzaladığı iade sözleşmesinde yer alan Hususilik kuralı gereğince sadece mahkememiz tarafından iadesine konu suçlardan Brezilya'da yargılanacağına mahkememize bildirildiği, Brezilya adli makamları tarafından gönderilen dosya kapsamında iadesi talep edilenin atılı suçlarına ilişkin delillerin bulunduğu anlaşılmakta ... Brezilya Federal Cumhuriyeti'nin geri verme talebinin kabul edilebilir olduğu[na] ...[karar verilmelidir.]

“... ”

31. Başvurucu, vekili aracılığıyla Ceza Mahkemesince verilen karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

32. Ceza Mahkemesi 19/11/2021 ve 17/12/2021 tarihlerinde yaptığı incelemeler üzerine başvurunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

33. Ceza Dairesi 27/12/2021 tarihinde, eksik araştırma nedeniyle Ceza Mahkemesince verilen kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...[I]adesi talep edilen Waleed Issa Ahmad Khamees hakkında savunması alınmadan gıyabında 19 yıl 6 gün mahkûmiyet hükmü verildiğinin Brezilya makamlarından gelen yazı cevapları ile mahkeme kararından anlaşıldığı ve İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nin bozma sonrası oluşturduğu tensip tutanağının 3. bölümünde Brezilya Adli Makamlarından eğer sanığın savunması alınmadan karar verilmiş ise 'iade edilmesi halinde savunma hakkı tanınmak suretiyle yeniden yargılanacağı hususunda' ... teminat verilmesinin istenmesine rağmen gelen yazı cevaplarında bu hususun açıklığa kavuşturulmadığı anlaşıldığından; Brezilya adli makamlarınca yapılan yargılamada sanığın savunma hakkına ilişkin temel güvenceler sağlanmadan gıyabında verilen mahkûmiyet hükmünün tıfazi amacıyla iade edilebilirlik kararı verilmesinin adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil edeceği gözetenilerek, iadesi talep edilen hakkında İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından talep edilmesine rağmen yeniden yargılanması konusunda garanti verilmenden uyuşturucu ticareti ve suç örgütü suçlarından iade talebinin kabul edilebilir olduğuuna karar verilmesi,

...[nedeniyle] hükmün BOZULMASINA, tutuklu kalanın süre göz önüne alınarak iadesi talep edilen hakkındaki tahliye talebinin reddine... [karar verildi.]”

34. Ceza Mahkemesi; bozma kararı doğrultusunda yaptığı inceleme sonunda 20/10/2022 tarihinde, suç örgütü suçu nedeniyle yapılan iade talebinin kabul edilebilir olduğuna ancak gerekli güvence verilmediği için uyuşturucu madde ticareti suçu nedeniyle yapılan iade talebinin kabul edilemez olduğuna ve başvurunun tutukluluk hâlinin devamına

karar vermiştir. Başvurucu, vekili aracılığıyla temyiz talebinde bulunsa da Ceza Dairesi 11/4/2023 tarihinde, Ceza Mahkemesince verilen kararın onanmasına karar vermiştir. Ceza Mahkemesi, başvurunun tutukluluk durumunu onama kararından haberdar olduğu tarihe kadar geçen sürede belirli aralıklarla değerlendirmiş ve başvurunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurunun Brezilya'ya iade edilip edilmediği, Ceza Mahkemesinin onama kararından haberdar olmasından sonraki süreçte tutukluluk durumunun değerlendirilip değerlendirilmediği tespit edilememiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

35. 6706 sayılı Kanun'un "Geçici tutuklama" kenar başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İade talebine konu olabilecek bir suçun işlendiğinin kabulü için karıvetli şüphe bulunması hâlinde, iade talebinin Merkezi Makama ulaşmasından önce, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşma hükümleri veya mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde, ilgili devletin talebi ve Merkezi Makamın uygun bulması üzerine kişi geçici olarak tutuklanabilir.

...

(3) İlgili devletin geçici tutuklama talebi, Merkezi Makam tarafından iade amacıyla yakalanması ve Cumhuriyet başsavcılığına sevkî için İçişleri Bakanlığına gönderilir. Yakalanan kişi, geçici tutuklama hususunda karar verilmek üzere en geç yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır. Sulh ceza hâkimi geçici tutuklanması talep edilen kişiye, rızaya dayalı iade imkânı ile humun hukukî sonuçları hakkında bilgi verdikten sonra talep hakkında karar verir.

(4) Geçici tutuklama süresi ilgili milletlerarası andlaşma hükümlerine göre belirlenir. Mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde kişi, en fazla kırk gün geçici tutuklu kalabilir. ..."

36. 6706 sayılı Kanun'un "Görev ve yetki" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"(1) İade talebi hakkında karar vermeye, kişinin bulunduğu yer ağır ceza mahkemesi yetkilidir. Kişinin bulunduğu yer belli değilse, Ankara ağır ceza mahkemesi yetkilidir.

(2) Cumhuriyet başsavcılığı, iade talebine ilişkin karar vermek üzere ağır ceza mahkemesinden talepte bulunur."

37. 6706 sayılı Kanun'un "İade amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanması" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Ağır ceza mahkemesi iade sürecinin her aşamasında iadesi talep edilen kişi hakkında Ceza Mahkemesi Kanunu hükümleri uyarınca koruma tedbirlerine karar verebilir.

(2) İade sürecinde kişinin tutuklanması durumunda teslimet kadar geçen süre içindeki tutukluluk durumu, ağır ceza mahkemesince en geç onuz günlük sürelerle incelenir.

(3) Ağır ceza mahkemesinin iade talebinin kabulüne ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde 19 uncu maddeye göre [Sözli edilen maddede ağır ceza mahkemesince iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, bu kararın yerine

getirilmesinin Dışişleri ve İçişleri bakanlıklarının görüşü alınarak Adalet Bakanının teklifi ve Cumhurbaşkanının onayına bağlı olduğu ifade edilmiştir.] iade kararı verilmemesi hâlinde kişi hakkındaki koruma tedbirleri kaldırılır.

(4) Toplam tutukluluk süresi, kişinin iade talebine konu suçtan dolayı alabileceği veya mahkûm olduğu cezanın infaz süresini geçemez.”

38. 6706 sayılı Kanun’un “iade yargılaması” kenar başlıklı 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Kişinin rızaya dayalı iade usulünü kabul etmemesi hâlinde mahkeme, iade şartlarını bu Kanun ve Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası andlaşma hükümlerine göre inceleyerek iade talebinin kabul edilebilir olup olmadığına karar verir.

(2) Talep eden devlet tarafından gönderilen belgelerin yeterli görülmemesi hâlinde mahkeme, uygun bir süre içinde ek bilgi ve belgelerin gönderilmesini isteyebilir.

...

(4) Mahkemenin kararına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay bu başvuruları üç ay içinde sonuçlandırır. Kararın kesinleşmesi hâlinde iade evrakı karar ile birlikte Merkezî Makama gönderilir.”

39. 5271 sayılı Kanun’un “Tutuklama nedenleri” kenar başlıklı 100. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluştuyorsa.”

B. Uluslararası Hukuk

40. İlgili uluslararası hukuk için bkz. S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, §§ 25, 31-41.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 24/1/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu özetle Brezilya'ya iadesinin siyasi amaçla istendiğini, iade yargılamasında tutuklu olarak yargılanmasının hukuka aykırı olduğunu, iade talebiyle ilgili evrakta kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren delillerin bulunmadığını ve 6706 sayılı Kanun'a göre tutukluluk süresinin kırk günü geçemeyecek olmasına rağmen hâlâ tutuklu olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Bakanlık görüşünde; geçici tutuklama ile iade amacıyla koruma tedbirlerine başvurulmasının birbirinden farklı olduğu, müttekabiliyet ilkesi çerçevesinde geçici tutuklamanın en fazla kırk gün için söz konusu olabileceği ancak somut olayda geçici tutuklamanın olmadığı ve başvurucunun 6706 sayılı Kanun'un iade amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanmasını düzenleyen 16. maddesi çerçevesinde tutuklandığı ifade edilmiştir.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

45. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden değerlendirilmesi gerekir.

46. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kamada gösterilen:

... [H]akkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Başvurucu 20/5/2021 tarihinde verilen tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara itiraz etmeden başvuru yapsa da öncesinde tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararlara birkaç kez itiraz etmiş ancak sonuç alamamıştır (bkz. §§ 15, 16, 20). Ayrıca 20/5/2021 tarihli kararda, tutukluluğunun devamına ilişkin karara itiraz edip edemeyeceği ve itiraz edebileceyse hangi süre içinde nereye ve nasıl itiraz edebileceği açıklanmamış, başvurunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara yaptığı 6/6/2021 tarihli itiraz hakkında bir karar verilmemiştir (bkz. §§ 22, 25). Bu durumda başvuru, bireysel başvuru öncesinde şikâyetini yetkili adli mercilere iletme konusundaki yükümlülüğünü yerine getirmek için elinden geleni yapmıştır. Dolayısıyla başvuruda, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden bir eksiklik bulunmamaktadır. Başvuruda diğer kabul edilebilirlik ölçütleri yönünden de bir noksanlık saptanmamıştır. O hâlde iade amacıyla tutmanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

48. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında hakkında sınır dışı etme ya da geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilmesine izin verilen durumlardan biri olarak sayılmıştır. Bahsi geçen maddenin gerekçesine göre burada yabancı bir ülkeye geri verilecek kişinin gerekli işlem yerine getirilmeye kadar hürriyetinden mahrum edilmesi yani yakalanması veya tutuklanması, bir başka ifadeyle tutulması söz konusudur (S.K., §§ 55, 56).

49. Geri vermenin (iadenin) söz konusu olabilmesi için her şeyden önce talep eden devlet ile talep edilen devletin iadeye inkân veren ikili veya çok taraflı bir anlaşmanın tarafları olması ya da devletlerin iade konusunda iş birliği yapması gerekir. Devletler arasındaki iş birliğinin bir sonucu olarak kişinin iadesi, tek başına iade amaçlı tutmayı hukuka aykırı hâle getirmez ancak bu durumda da özgürlükten mahrum bırakmaya yetki tanıyan düzenleme her türlü keyfiliği önlemek için yeteri kadar ulaşılabilir, açık ve öngörülebilir olmalıdır (S.K., § 61).

50. Ulusal mevzuat kapsamında bir kişinin iadesini engelleyen durumlar varsa iade amacıyla tutma hukuka aykırıdır. Bununla birlikte iadeye engel bir durumun varlığının sonradan tespit edilmesi, kişinin iadesini engelleyecek durumun var olup olmadığının tespiti için geçecek süre zarfındaki tutmayı tek başına hukuka aykırı hâle getirmez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. S.K., § 62).

51. Anayasa'da iade amacıyla tutuklama kararı verilebilmesi için kuvvetli suç belirtisinin veya suç isnadına bağlı tutuklama nedenlerinin bulunması gibi bir şart öngörülmemiştir. Bununla beraber 6706 sayılı Kanun'un 14. maddesi geçici tutuklama kararı verilebilmesi için iade talebine konu olabilecek bir suçun işlendiği yönünde kuvvetli suç şüphesinin varlığını şart koşmuştur (bkz. § 35). Aynı Kanun'un 16. maddesi ise iade sürecinin her aşamasında iadesi talep edilen kişi hakkında 5271 sayılı Kanun hükümleri uyarınca koruma tedbirlerine karar verilebileceğini düzenlemiştir. Bu bakımdan iade talebinin gelmesinden sonraki süreçte iadesi istenen kişinin tutulmasının hukuka uygun olup olmadığının tespit edilebilmesi amacıyla tutuklama tedbiri için 5271 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemelere uyulup uyulmadığının değerlendirilmesi gerekir. Ne var ki yabancı ülkede işlendiği ileri sürülen bir suç bakımından kuvvetli suç şüphesinin varlığıyla ilgili tespit ve değerlendirmede bulunmak oldukça zordur. Bu nedenle derece mahkemelerinin hem bu husustaki hem tutuklama nedenlerinin varlığı hususundaki takdir aralıklarının suç isnadına bağlı tutmaya göre oldukça geniş olduğunun kabulü gerekir. Şu hâlde Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleriyle ilgili değerlendirmelerinden ayrılması ancak bunu gerekli kılan istisnai şartların varlığı hâlinde mümkündür. Bu noktada ifade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesince yapılacak değerlendirmede kuvvetli suç şüphesinin varlığı ve tutuklama sebepleri konusunda iade talebiyle ilgili evrak da dikkate alınabilir (benzer değerlendirmeler için bkz. S.K., § 72; M.L., B. No: 2020/15539, 22/11/2022, § 80).

52. Hakkında iade kararı verilen bir kişinin tutulmasının amacı, iade sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesidir (S.K., § 71). Bu nedenle bir kişinin iade işlemlerinin yürütülmesi sürecine dayanılarak tutulması ancak iade işlemlerinin özenli şekilde yürütülmesi kaydıyla ve sözlü edilen işlemler yürütüldüğü sürece haklı olabilir (benzer yöndeki

değerlendirme için bkz. S.K., § 63). Ayrıca Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası devlete bu fıkra hükümlerine göre gerçekleştirilen bir tutma hâline ilişkin azami bir süre belirleme yükümlülüğü yüklemese de mevzuatta ya da devletin taraf olduğu sözleşmelerde azami bir tutma süresi belirlenmişse bu sürele uyulmaması tutmayı hukuka aykırı hâle getirir (S.K., § 66).

53. İade amacıyla tutmanın ölçülü olması; özgürlükten yoksun bırakmayla iade amacı arasında bir bağlantı bulunmasına, özgürlükten yoksun bırakmanın iade bakımından gerekli olmasına ve özgürlükten yoksun bırakmanın iade amacının gerektirdiğinin ötesinde makul süreyi aşmamasına bağlıdır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. S.K., § 64).

54. Tutmaya dayanak oluşturan iade işlemlerinin süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde yetkililerin iade işlemleri sürecinde hareketsiz kalıp kalmadığı, başvurucuların tutum ve davranışlarının sürecin uzamasına sebep olup olmadığı dikkate alınır (S.K., § 65).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başsavcılık, başvurucunun 6706 sayılı Kanun'un 14. maddesi çerçevesinde tutuklanmasını talep etse de İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliği bu talebi reddetmiştir (bkz. §§ 9, 10). Başvurucu ilk kez, Brezilya adli makamlarının iade talebinden ve başvurucunun iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesinden sonra 5271 sayılı Kanun'un 100. vd. maddelerince tutuklanmıştır (bkz. § 14). Başvurucunun tutukluluk hâlinin devam ettirilmesi de aynı hükümler çerçevesinde olmuştur. Bu sebeple başvurucunun iade amacıyla tutulmasını kanuni dayanağı vardır. Başvurucunun 6706 sayılı Kanun'un geçici olarak tutuklamayı düzenleyen 14. maddesine göre tutukluluk süresinin kırk günü geçemeyeceğine ilişkin iddiası yerinde değildir.

56. Ceza Mahkemesi; iade talebine konu olup başvurucuya isnat edilen suçun mahiyetini, iade evrakında belirtilen delilleri, söz konusu suç için iade talep eden ülkenin ceza kanunlarındaki ceza miktarını ve iadenin infaz kabiliyetini sağlamak amacını gözönünde bulundurarak başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir (bkz. § 14). Sonraki süreçte Ceza Mahkemesi verdiği başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararları da isnat olunan suçun mahiyetine, iade evrakında belirtilen delillere, iade talep eden ülkede verilen hapis cezasının süresinin kaçma şüphesini oluşturmamasına ve iadenin amacının cezanın infaz kabiliyetini sağlamak olduğuna dayandırmıştır. Ceza Mahkemesinin sunduğu gerekçeler, başvurucu hakkında Brezilya adli makamlarca düzenlenen iade evrakının kapsamı ve Brezilya makamlarının verdiği bilgi üzerine başvurucunun başka bir isim adına tanzim edilmiş Sırp pasaportuyla yakalanması birlikte değerlendirildiğinde iade talebine konu suç yönünden kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve tutuklama nedeninin bulunmadığı söylenemez. Bu durumda başvurucunun kanunda öngörülen tutuklama şartlarına riayet edilerek tutuklandığının ve tutukluluğunun devam ettirildiğinin kabulü gerekir.

57. Başvurucunun iade sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin sağlanması amacıyla tutulduğu açıktır. Bu sebeple başvurucunun tutulması meşru bir amaca dayanmaktadır.

58. Başvuruda son olarak başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının ve bu kapsamda iade sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediğinin de belirlenmesi gerekir.

59. Başvurucu, daha önce de ifade edildiği gibi iade talebinin kabul edilebilir bulunmasından sonra tutuklanmıştır ancak başvurucu zaten resmî belgede sahtecilik suçu nedeniyle tutuklu olduğu için iade amaçlı tutuklama 12/1/2021 tarihi itibarıyla işleme alınmıştır (bkz. § 17). Bu tarihten sonraki süreçte Ceza Dairesince verilen bozma kararları çerçevesinde Brezilya adli makamlardan istinabe talep edilmiş ve başvurunun tutukluluk durumunu belirli aralıklarla gözden geçirmiştir (bkz. §§ 18, 19, 21, 22, 26-30, 32, 34). Bu açıdan iade işlemlerinin yürütülmesinde bir özensizlik saptanamamıştır. Ayrıca iade evrakının kapsamı, başvurucuya isnat edilen suç için kanunda öngörülen cezanın miktarı, başvurunun başka bir kişi adına düzenlenmiş bir Sırp pasaportu ile yakalanması ve iade amacıyla fiili olarak tutulmasının üzerinden geçen zaman dikkate alınarak başvurunun iade amacıyla tutulmasında ölçülülük yönünden de bir sorun görülmemiştir.

60. Açıklanan nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden **İHLAL EDİLMEDİĞİNE,**

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde **BIRAKILMASINA,**

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 24/1/2024 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.